

Produktansvaret i moderne dansk byggeproces

Oplæg ved Entrepriserettslig
Symposium i Bergen

14. November 2017

Mads Bryde Andersen
Professor, dr.jur.
Københavns Universitet

UNIVERSITY OF COPENHAGEN

Nogle særpræg ved produktansvaret i byggeriet

- Hård **konkurrenceudsættelse** (priskonkurrence)
- Offentligretlig **regulering** (offentligt byggeri)
- **Forsikringernes** betydning for
 - risikofordeling og
 - begrebsafgrænsning
- Mange **aktører** med forskellige roller i byggeriet
 - Bygherre
 - Entreprenør
 - Rådgivere
 - Myndigheder
 - Organisationer

Nogle hovedtemaer

- Dansk produktansvarsret, mellem RUP og PAL
- Samspillet mellem kontraktsansvaret og produktansvaret
 - Hvilket retsgrundlag (kontrakt, RUP, PAL)?
 - Hvilke betingelser (culpa, løfte, lovkrav)?
 - Hvilke økonomiske krav (erstatning eller vederlagskorrektio)?
 - Hvilke skadevoldere (aftaleparter eller udenforst. skadelidte)?
 - Hvilke skadelidte (producent, mellemhandler, rådgiver)?
- Produktansvarets "beskrivelsesproblemer"
- Særligt om udviklingsrisici
- Samspillet mellem produktansvar, mangler og rådgivningsansvaet

Hovedlinjer i dansk produktansvarsret

- Essentielt kendetegn: Farlige egenskaber ("defekt")
- Dansk byggeri i klimaperspektiv
- Hjemmelsgrundlaget (kontrakt eller delikt)
- Erstatning og andre sanktioner (vederlagskorrektion)

Hjemmelsgrundlaget

- Produktansvarsloven
 - EU-harmoniseret (Produktansvarsdirektivet, PAD)
 - Forudsat "produkt-" og "defektbegreb"
 - Udtrykkelig undtagelse for udviklingsskader
- RUP (det retspraksisudviklede produktansvar)
 - Udviklet uafhængigt af PAD
 - I vid udstrækning parallel retsudvikling
- Aftale- og køberet
 - Rådgiveraftaler, herunder direkte krav
 - Købsaftaler, herunder selvbeskadigelse

Begrebet "produkt" i produktansvarsretten

- PAL: Skarp produktdefinition. Til gengæld objektivt ansvar
- RUP: Uskarp produktdefinition, til gengæld mere skønspræget culpavurdering, sml. professionsansvar for skadevoldende tjenesteydelser. Altså *ikke* objektivt ansvar.

Begrebet "defekt" i produktansvarsretten

- Knytter sig til "sædvanlig forbrugsproces"
- Derfor essentielt **informationsaspekt** (enten integreret i produktet eller som dokumentation)
- Pligten til at **sikre information** kan ligge hos
 - Producent
 - Materialeleverandør
 - Rådgiver
 - Bygherre
- Ansvarsfordelingen beror derfor på partskonstellation

“Produktbegrebet” som beskrivelsesproblem

(Sideblik til it-ansvaret)

Et produkt kan anskues som en **komponent** i et system, hvor skaden kan indtræde:

- Enten ved at produktet pga. defekt **skader systemet**
- Produktet gør **systemet defekt** (med skadevirkning)

Defekten kan skyldes

- Misinformation/manglende information, pga.
- Culpøs håndtering (fejl ved tjenesteydelse)
- Manglende viden (udviklingskade)

Eksempel (ingrediens i byggeri)

- Selve ingrediensen (fx mørtel til opmuring) ufarlig i sig selv
- Mørtel + opmuring kan være tjenlig til *midlertidig* installation men utjenlig til *vedvarende* installation
- Rådgivningen kan som sådan være skadevoldende, men er isoleret set en *tjenesteydelse*, ikke et "produkt"
- Opmuring + rådgivning kan være et produkt
- Det færdige byggeri er uden for PAL men muligvis et "produkt" efter RUP

Eksempler

- **U 2005.1594 H:** Ikke "produktansvar" at *låg på brønd var monteret forkert* med faldulykke til følge: Derimod ansvar for håndværksmæssig tjenesteydelse.
- **TBB 2007.548 VBA** (Sammenstyrtet Arena): Hovedentreprenør hæftede for underleverandørs mangels- og produktansvar (*fejlberegninger*).
- **U 2008.982 H:** Brand fordi sprængplader faldt af pga. *monteringsfejl* ansås som del af "produktansvaret", selv om det faldt uden for PAL.

Foreløbig sammenfatning

Analyse af produktansvaret forudsætter kendskab til

- **Beskrivelse af relevant produkt** (selve bygningen, en ingrediens heri, en bearbejdning, en rådgivning)?
- **Rollefordelingen** i byggeriet (fx rådgiver*struktur* og rådgiver*mandat*)
- **Aftalegrundlaget** (fx krav om "gennemprøvede materialer")

Herefter opstår efterfølgende spørgsmål om

- "Byggetidens viden"
- "Udviklingskader"

Særligt om udviklingsskader og "byggetidens viden"

Bør entreprenøren kunne påberåbe sig "udviklingsfejl" i relation til andre mangelsbeføjelser end erstatning?

- Iversen: Entrepriseretten (2016), s. 589: Ja, hvis han beviser, at relevante faglige kredse anså produktet for anvendelige (sædvanesynspunkt)
- Torgny Håstad i Tribute Book til Lookofsky (2015), s. 208: Købsaftalen sætter yderste grænse.
- TBB 2017.779 VBA (MgO-plader): Ingen erfaringer på byggetidspunktet, risikoen kunne være konstateret. *Ikke mangelfrihed* (hverken efter udviklingsskadesynspunkt eller "byggetidens viden")

Særligt om rådgiverens stilling

Ikke produktansvar, men evt. **direkte krav**, U 1995.484 H

Voldgiftssag nr. C-13693 af 21. juni 2017 (**MgO-plader**):

- Rådgiveren kunne som **hovedregel** lægge faktablade til grund uden særskilte undersøgelser
- Men fordi der var **aftalt** brug af "gennemprøvede materialer", og fordi der ingen certificering mv. forelå, burde rådgiveren have undersøgt særskilt.
- Da bygherre måske havde afvist brug af MgO-pladerne, blev rådgiveren erstatningspligtig.

Forsikringernes betydning

- Entreprenøren og eventuelle underentreprenører skal have sædvanlig *ansvarsforsikring* for skader, for hvilke der er ansvar efter dansk rets almindelige regler, jf. AB 92 § 8, stk. 3, 1. pkt.
- Den sædvanlige ansvarsforsikring dækker hverken tingsskader, forureningsskader og eller entreprenørens mangelsansvar. U 2008.982 H fandt ansvarsbegrænsning for "driftstab" uanvendelig ved "produktansvar"
- Det kan tænkes, at forsikringen dækker produktansvar, men ikke ansvar for "dårligt håndværk", sml. FED 1995.75 Ø.

Læs mere:

- Mads Bryde Andersen: Edb og ansvar (1989), navnlig s. 404 ff. – frit tilgængelig på www.jurabog.dk.
- John Peter Andersen i TBB 2017.423.
- Torsten Iversen: Entrepriseretten, 1. udg. (2016), s. 585 ff. og kapitel 24 (s. 677 ff.)
- Anne Sofie Jacobs og Cecilie Rosling i TBB 2017.96 ff.